

СЕМЕЙНОЕ ПРАВО

УДК 347.61/.64

ДЕФІНІЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ОЦІННОЇ КАТЕГОРІЇ «ЛЮБОВ» І ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Ярослав МЕЛЬНИК,
кандидат юридичних наук
докторант Інституту законодавства Верховної Ради України
Юлія МЕЛЬНИК,
юрист 2 класу, магістр права,
прокурор прокуратури Волочиського району Хмельницької області
Марія МЕЛЬНИК,
старший лаборант кафедри трудового права та права
соціального забезпечення юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України

SUMMARY

The issues concerned with the problem of determining peculiarities of the definition of the estimate notion “love” and its role in the structure of system of family law has been distinguished. The problems of this notion’s determination in family law have been analyzed. The author also retraced the connection between the estimate notion “love” and the main institutes and rules of family law, characterized such notion in the axiological level through the family law principles’ and other institutes’ of this branch of law qualities, estimated attributes of the determination of love and their influence on family-law relations and family law targets. The law enforcement of determination of love in judicial practice has been analyzed.

Key words: estimate notions, the family law system, the goal of the family law determination of love.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються питання, які стосуються проблеми визначення особливостей дефініції оцінного поняття «любов» і його місце в структурі системи сімейного права. Аналізуються проблеми його визначення в сімейному праві. Відстежується зв'язок із основними інститутами та нормами системи сімейного права, а також характеризуються такі поняття в аксіологічній площині через властивості принципів сімейного права, інших правових інститутів цієї галузі, оцінюються властивості категорії «любов» і їхній вплив на сімейні правовідносини, завдання сімейного права. Аналізується правозастосування в судовій практиці категорії «любов».

Ключові слова: оцінні поняття, система сімейного права, мета правового регулювання сімейних правовідносин, сімейно-правова категорія «любов».

«... тот, кто любит, должен разделять
часть того, кого он любит...»
Воланд*

Постановка проблеми. Звісно, алегорія дієвого пер-
сонажа Воланда із роману видатного письменника,
драматурга, випускника медичного факультету Київського
імператорського університету Святого Володимира Ми-
хайла Опанасовича Булгакова – «Майстер і Маргарита»,
узагальнює фундаментальну сутність категорії «любов» у
відносинах між людьми, соціумі тощо.

Натомість, як відомо, регулювання відносин у
праві, а зокрема й у сімейному, здійснюється завдяки
нормативним регуляторам, які містять певний право-
вий інструментарій для реалізації прав і виконання
обов'язків їх учасниками. Проте застосування зако-
нодавцем в нормі оцінних понять, як ото «любов»,
«взаємодопомога» тощо, дає змогу глибше (більш по-
вно) забезпечити врегулювання правовідносини. Як

уважається, у такий спосіб адаптується сама правова нор-
ма до *надтонкої* специфіки їхнього змісту, забезпечується
гнучкість законодавства.

Такі обставини мають і негативний зв'язок, оскільки
значною мірою ускладнюють процес правозастосування.
Як видається, це пов'язано з тим, що виникає можливість
не тільки неоднорідних підходів до тлумачення норми
в силу «ширини» її меж застосування, а й не визначення
(неопределення) їхнього понятійного апарату та місця в
системі сімейного права (у нормі, інститутах, інших прав-
вових конструкціях тощо). А це, у свою чергу, видається
неприпустимим як для наукового обґрунтування, так
і практичної реалізації (застосування) оцінних понять
у врегулюванні сімейних правовідносин, визначення
їхнього місця в системі сімейного права, а тому пояснює
актуальність цієї проблеми.

Актуальність теми. У юридичній науці чимало вче-
них переймалися дослідженнями в тій чи іншій галузі
проблемами «оцінних понять», правової природи «каучу-
кових норм», «розсуду суду», що вказує на чималий науко-
вий інтерес до цієї категорії, який призвів до формування

*Цитата з роману М.А. Булгакова «Майстер і Маргарита» [30].

відповідного доктринального пласту наукових доробок у цьому аспекті. Зокрема, серед таких дослідників варто відмітити Є.І. Астрахана [2], І.М. Іншина [7], Р.О. Опалева [11; 12], А.С. Макаренко [9], Т.В. Кашаніну [13], О.Є. [26], С.В. Черноус [31] та ін. Проте на сьогодні в доктрині сімейного права хоча чітко вироблено його систему задля належного правового регулювання (режими майна подружжя, інститути принципів, правовідносин, тощо), проблема закріплених оцінних понять по змісту сімейного законодавства не зазнала аналізу, а також не співвідносилась на предмет належності до сімейного права як галузі, тим більше, не визначалось їх місце в системі самого сімейного права як галузі, що, зрештою, указує на нагальну потребу належного дослідження цієї проблеми.

Мета статті – визначити дефініційні особливості такої оцінної категорії, як «любов», із з'ясуванням її місця в системі сімейного права, з метою здійснення більш комплексного регулювання сімейних правовідносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науці сімейного права устоялося твердження того, що система сучасного сімейного права – це насамперед структура, елементами якої є сімейно-правові норми й інститути, що розміщені в певній послідовності [6]. До об'єктивних факторів, що формують систему права, належать як матеріальні, так і соціальні, а також інші умови життя суспільства, які й визначають не тільки процес виникнення та існування системи права, а й об'єктивну можливість її злагодженого та ефективного функціонування [8, с. 213]. У межах дослідження, на нашу думку, такі обставини вказують на прямий соціальний взаємозв'язок за об'єктивним критерієм між оцінною категорією «любов» і системою сімейного права, оскільки така закріплена норма, у яких законодавець прямо оперує цією термінологією, проте не визначає її дефініцію й чітке місце в цій системі.

Доцільно мати на увазі й те, що система сімейного права ділиться на загальну та особливу, де в межах її специфіки як галузі права «складається з інститутів, яких немає в інших галузях права. До основних із них належать шлюб (порядок його реєстрації і припинення), правовідносини (правовідносини подружжя, правовідносини батьків і дітей, правовідносини інших членів сім'ї), усиновлення, опіка й піклування, реєстрація актів громадянського стану [6]. Тому очевидно, що проникнення оцінного поняття може мати місце як у загальній частині, так і в особливій, чим відстежуватиметься за низкою інших інститутів тієї чи іншої її частини, та зумовлювати тісний соціально-правовий зв'язок оцінної категорії «любов» із правовим регулюванням.

Сімейне законодавство України регулювання сімейних правовідносин концентрує на відповідній меті, яка не тільки окреслює межі здійснення таких правовідносин, а й забезпечує можливість дотримання фундаментальних принципів сімейного права, що, по суті, корегують стабільність дії права, стабільність вироблення практики його застосування, тощо. І незважаючи на те, що «... право – математика свободи (рос. – Ю. М., М. М., Я. М.)*...» [10], за влучним тезисом В.С. Нерсесянца, з іншого боку – оцінні поняття, які притаманні праву, надають йому гнучкість, стабільність та забезпечують безпроблемність правового регулювання в силу таких властивостей [12, с. III]. Це й надає можливість не відхилитись від чітких норматив-

*Оригінал у запозиченні російської мови збережено.

**Професор Р.О. Стефанчук, досліджуючи особисті немайнові права фізичної особи, стверджує, що їхній зміст складається із благообладання та блавоикористання ([24, с. 142–143]). Уважаємо, що категорія «любов» становить таке благо, яким можливо не тільки володіти, а й використовувати.

них приписів регулювання сімейних правовідносин, навпаки, пристосувати, адаптувати їх до специфічних сімейних правовідносин.

Тому варто погодитись із більш влучним баченням проблеми оцінних понять Браяна Таманаги, згідно з яким учений наголошує, що «існує істотна різниця між дотриманням норми та прийняттям рішення під впливом конкретних умов. Та неоднозначні та нечіткі норми завжди мають обмежену ефективність у керуванні діями. Разом із тим самі норми є формальною за своєю природою, як і формальним є закон. Це означає що верховенство права – теж формальне» [25, с. 112]. Більше того, як доречно відмічає С.С. Алексєєв, правове регулювання саме по собі не тільки є вираженням «право – регулятор», а й відображає динаміку права, його силу, енергію, цілеспрямованість і що найголовніше – демонструє правовий результат [1, с. 250].

Отже, досліджуючи питання дефініційних особливостей оцінного поняття «любов» і його місця в системі сімейного права, варто звернути увагу на те, що в Сімейному кодексі України (надалі – СК України) закріплено й інші оцінні поняття, дефініції яких тісно пов'язані із досліджуваною категорією. На нашу думку, це стосується застосування законодавцем таких понять, як «почуття взаємної любові та поваги», «духовного ... розвитку» (ч. 2 ст. 1 СК України); «поважні причини» (ч. 1 ст. 32 СК України), «моральні засади суспільства» (ст. 9, ст. 11 СК України); «інтереси дитини», «засади справедливості, добросовісності та розумності» (ч. ч. 8, 9 ст. 7 СК України) (курсив власний – Я. М., Ю. М., М. М.) тощо.

За таких обставин видається необхідним указати на те, що ці поняття пояснюють специфіку структури немайнових відносин через їхню прив'язку (прив'язаність) до того чи іншого немайнового об'єкта (а головне – немайнового блага**) або ж певних засадничих основ (принципів, положень, основних ідей) системи сімейного права. Відтак потрібно детальніше звернути на них увагу.

Утім, коли фактично йдеться про немайнові права, які в цивільному праві завжди визначаються як основні, домінуючі над матеріальними в силу наявності їх особливого змісту [29, с. 473–474], дефініція оцінних понять також повинна характеризуватись такими ознаками.

Наприклад, варто вказати на те, що законодавцем формується мета регулювання сімейних правовідносин на «... почуттях взаємної любові...» (абз. 4 ч. 2 ст. 1 СК України). Що мається на увазі законодавцем, чи представляється термін «любов» у світлі оцінної категорії, чи є він юридичним терміном, а також у чому ж сутність «взаємності» й чи співвідноситься ця категорія із правом або навпаки – з обов'язком, чи все ж такі мета її закріплення в законодавстві засадничі? Усе це й спонукає до визначення місця в системі сімейного права.

Унаслідок цього виникає необхідність з'ясування та юридичного визначення цієї категорії за сімейним законодавством, оскільки наразі не зрозуміло, що мається на увазі в межах правового регулювання сімейних правовідносин при визначенні законодавцем мети, що таке, по суті, *має бути засновано на «любові»?*, незважаючи на те, що вжито термін «регулювання ... відносин здійснюється...» (ч. 2 ст.1 СК України). Де за таких умов ця конструкція будови цієї норми права визначається виключно виявом імперативного, а не диспозитивного методу правового регулювання, який, як відомо, не допускає будь-яких відхилень від чіткої послідовності дотримання нормативного припису, навіть якщо в цьому випадку йдеться про засадничу норму. Це означає, що мета регулювання сімейних

правовідносин фактично на ідеї «любові» повинна здійснюватися в імперативному (обов'язковому) порядку.

З одного боку, потрібно вказати на однозначну й очевидну оцінність ужиття законодавцем терміна «любов». З іншого боку, «де-юре» його мета спрямована на врегулювання відносин між членами сім'ї, подружжям, батьками та дітьми тощо. Тому, як видається, його нормативне регулювання можливе в сенсі «прив'язки» задля вдосконалення регулятивної функції інших норм, що регулюють сімейні правовідносини, з метою розширення дії та застосування норми права, а також можливості інтерпретації в правову поведінку сімейних звичаїв і традицій, вироблення в такий спосіб цінностей сім'ї із забезпеченням можливості в подальшому втіленні їх в об'єктивне право.

Ю.Ю. Ветютнев справедливо відмічає, що цінності не є єдиною формою мотивації. Спонування до дії може виникнути й у вигляді необхідності, тобто об'єктивно відчутної відсутності чого-небудь, яке вкрай є потрібним. А будучи емоційно засвоєною, необхідність постає як бажання, а при раціональній свідомості обертається в інтерес [3, с. 3]. У цьому ключі постає можливість усвідомити дуже важливий аспект значення закріплення в сімейному законодавстві такого оцінного поняття, як «любов», оскільки зведенням його в ранг, по суті, основоположних ідей, що визначають мету правового регулювання сімейних правовідносин у такий спосіб, закріплюється пласт (фундаментальна основа) побудови та розвитку інституту сім'ї.

Фактично, категорію правової цінності, на думку К.В. Горобець, можливо розглядати як методологічну основу обґрунтування універсальної ідеї права в усіх цивілізаціях [4, с. 49]. Тому правові цінності можуть бути визначені як типові соціальні переваги, що отримують офіційне нормативне визнання й захист [4, с. 28–29]. Наразі варто констатувати юридичний факт, яким закріплено категорію «любов» у норми сімейного законодавства, що зводить її в ранг хоч оцінних, але правових цінностей.

У противному разі, тобто при відсутності спільних цінностей, відмічає Ю.Ю. Ветютнев, немає мотивів для «співпраці» (лапки наші – Ю. М., М. М., Я. М.) [3, с. 4]. Звідси потрібно додати, що за умов відсутності спільних цінностей, які охоплюються оцінною категорією «любов» (власне, на первинному етапі всередині сім'ї), будуть відсутні й інтереси, втрачатиметься й мета регулювання сімейних правовідносин з орієнтиром на такі цінності.

О.А. Івакін, досліджуючи діалектичний філософський аспект категорії «любов», указує, що така насамперед є одним із елементів світогляду людини, а її найвище ціннісне відчуття співвідноситься на найвищому рівні свідомості людини з істиною та філософією [5, с. 304–305].

Німецький філософ Еріх Фромм, розглядаючи категорію «любов» за принципом володіння й буття, зазначає, що «любить» (рос. – М. М., Ю. М., Я. М.) насамперед має сприйматися як процес, а також подаватися як певна «форма продуктивної діяльності... Она предполагает проявление интереса и заботы, познание, душевный отклик, изъясвление чувств, ...» (рос. – М. М., Ю. М., Я. М.) [27].

Натомість С.Я. Фурса, коментуючи СК України, на фоні мети відстежує, що сімейні правовідносини виокремлюються насамперед тим, що вони передусім є особистими немайновими відносинами, і лише потім можуть подаватися як майнові відносини, що виникають із шлюбно-сімейних зв'язків [22, с. 21]. Відтак особисті немайнові права завжди є домінуючими над майновими. Немайнові права є й невід'ємними, абсолютними та не мають економічного

змісту [28, с. 99]. Звідси можливо стверджувати, що «любов» є благо, яке тісно поєднане із сімейними правовідносинами та принципами сімейного права, вона є невід'ємною, абсолютною й не має економічного змісту, а отже, спроможна в межах конкретних правовідносин (на локальному рівні) впливати на сферу тих правовідносини, що не ґрунтуються на майнових відносинах, через відсутність у них економічного змісту, неможливість їх передати іншій особі тощо. Тому сфера оцінності поняття в контексті категорії «любов» належить виключно індивідуально конкретному суб'єктові, як індивідуально по кожному суб'єктові буде виявлятися її зміст (наповнення). Такий зміст здатний сформуватися від набору тих цінностей, що суб'єкт права визначив пріоритетним для взаємин із учасниками сімейних правовідносин.

Натомість філософський аспект тлумачення категорії «любов», на нашу думку, точно співвідноситься з іншими корелятами мети регулювання сімейних правовідносин і так набуває правового (юридичного) значення. Це пов'язано з тим, що місце цієї категорії в структурі системи сімейного права є засадничим, бо розташоване в статті, яка визначає завдання СК України (ст. 1). Також тісно поєднане з такими корелятами, як «взаємодопомога», «підтримка», доповнюючи мету (завдання) регулювання сімейних правовідносин у контексті оцінного поняття «любов». Фактично, «взаємодопомога» й «підтримка» зумовлює наповнення додаткового змісту категорії «любов» у сімейному праві. Саме через них вона набуває чіткіших ознак і предмета застосування й можливості інтерпретації в матерії сімейного права.

Наприклад, аналізуючи норми сімейного законодавства, зміст категорії «любов», «взаємодопомоги» та «підтримки», відстежуємо майже по всіх інститутах системи сімейного права, особливо у сфері регулювання немайнових сімейних правовідносин – в інституті утримання (ст. ст. 180, 181, 198, 199, 202, 243, 265–267 СК України), в інституті виховання батьків дітей (ст. ст. 150, 151, 155, 157 СК України) тощо.

Наведене, на нашу думку, дає змогу пояснити те, що, відповідно до ч. 9 ст. 7 СК України, регулюються сімейні відносини на засадах справедливості, добросовісності й розумності, а це, відповідно до моральних засад суспільства, є очевидним. Отже, законодавцем робиться акцент на тих основоположних засадах, які надають можливість забезпечити реалізацію основоположних завдань правового регулювання сімейних правовідносин саме на «турботі й повазі», оскільки «справедливість, добросовісність і розумність» за логікою тлумачення норми та її зв'язку із метою регулювання таких відносин формують підґрунтя для «закріплення» «турботи й поваги, вияву інтересу» до члена сім'ї як учасника сімейних правовідносин, а отже, є елементами оцінної категорії «любов». Варто погодитись, що в противному разі без вияву до учасника сімейних правовідносин (особливо члена сім'ї, батьків і дітей тощо) «турботи», «взаємодопомоги», «підтримки», «поваги», а також «справедливості», «добросовісності», а відтак й «розумності» годі й вести мову, оскільки втрачається сенс у такій «любові», так як зникають перелічені елементи зі змісту досліджуваного оцінного поняття.

За таких обставин можливо й констатувати, що «любов» як правова категорія сімейного права є основоположним елементом принципів сімейного права (наприклад, принципу «добровільності шлюбу, рівності прав подружжя, вирішення внутрішньо сімейних питань за взаємною згодою, пріоритету сімейного виховання дітей, піклування про їх добробут і розвиток, забезпечення захисту прав та

інтересів малолітніх і неповнолітніх та непрацевдатних членів сім'ї» [23, с. 31]). Тому її тлумачення й застосування має наглядно відбиватися в судовій практиці.

Аналізуючи основоположні нормативно-правові акти у сфері регулювання сімейних правовідносин, такі як Конституція України та Конвенція з прав людини і основоположних свобод, не можливо віднайти застосуванням термінології, якою оперує законодавець у сімейному законодавстві (СК України), застосовуючи оцінне поняття «любов». Таку тенденцію можливо пояснити належністю категорії «любов» до сімейного права через специфічний предмет правового регулювання – особливості регулювання немайнових відносин. Водночас потрібно вбачати й не тільки приватноправовий зв'язок зі сферою регулювання немайнових відносин у сімейному праві, а можливо відмітити й відповідні правові основи формування «любові» для публічного правопорядку, власне для сфери публічного, суспільного інтересу. Адже варто звернути увагу на будову ч. 1 ст. 150 СК України, у якій визначається, що «*батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини*» (курсив власний – М. М., Ю. М., Я. М.).

Тому можливо вказати, що сім'я справді є «первинним та основним осередком суспільства» (ч. 1 ст. 3 СК України), від неї формуються основні засади, цінності у праві, а також відповідна правова культура. Також саме із цієї норми можна відстежити сферу взаємозв'язку приватного із публічним правом, момент механізму поширення приватного права в публічне. Як видається, у цій нормі не тільки відображається засаднича функція оцінного поняття «любов», а і як властивість і функція сімейного обов'язку батьків щодо виховання своїх дітей.

У системі сімейного права категорія «любов» належить як до загальної частини, так і особливої, оскільки міститься в нормах-принципах (засадничих нормах, які закладені в розділ 1 Загальних положень СК України), так і в регулятивних нормах, де такі згруповані за певними інститутами, що регулюють сімейні правовідносини у сфері особистих немайнових прав і обов'язків батьків та дітей (глава 13 розділу 3 СК України).

Аналізуючи судову практику, принаймні в такій категорії справ, як розірвання шлюбу, можливо вказати на те, що термін «любов» правозастосувачем хоч подекуди використовується, проте без належного юридичного обґрунтування.

Зокрема, низка судових рішень різних юрисдикційних регіонів України за кінець 2014 р. й початок 2015 р., що були обрані навання за системи Реєстру судових рішень, свідчить про те, що, наприклад, у такій категорії, як *розірвання шлюбу*, із описової частини вбачається доволі неоднозначна позиція позивача, яка стала підставою звернення до суду.

Так, здебільшого ставиться акцент не на «любові», а на «... протилежність характеристик із відповідачем, різні погляди на життя...» [14]; «... різні з позивачем погляди на сімейне життя...» [15]; «... сторони не можуть досягнути порозуміння в будь-яких сімейних та побутових питаннях...» [16]; «... у подружжя ... відсутність взаєморозуміння...» [17] тощо, «... а тому позивач просить шлюб розірвати...» (остання цитата власна узагальнена – Ю. М., М. М., Я. М.).

Зустрічається й оперування оцінного терміна «любов», який використовується із доволі «слабким» роз'ясненням

його змісту із прив'язкою до сутності сімейних відносин, а саме: «... відповідач зраджує позивачу в подружній вірності і не бажає продовжувати з ним сімейне життя. Сторони *втратили почуття любові* та поваги один до одного, не вживають заходів для збереження шлюбу...» (курсив власний – Ю. М., М. М., Я. М.) [18]. Натомість мотивувальна частина судового рішення по цій справі, незважаючи на акцентуванням позивачем у своїх вимогах щодо «втрати сторонами любові», очевидно, в силу «подружньої зради», тлумачиться судом зовсім по-іншому, на інтересах подружжя, які мають істотне значення для справи, тобто «... збереження шлюбу суперечить їхнім інтересам, що мають істотне значення...» [18]. Про істотність значення, яке ґрунтуються на суперечливих інтересах, що зводились у позовні вимозі «втратою любові», ідеться й в іншому рішенні іншого суду, без відповідного тлумачення чи то з'ясування цих відносин [19]. Хоча очевидним залишається той факт, що інтерес одного із подружжя протилежний у справах позовного провадження. Утім суд по факту ухилився від тлумачення виниклих спірних правовідносин щодо «втрати почуття любові», що є, на нашу думку, неприпустимим. Оскільки, відповідно до ч. 4 ст. 10 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), суд «... сприяє всебічному і повному з'ясуванню обставин справи: роз'яснює особам, які беруть участь у справі, їх права та обов'язки ..., у тому числі матеріальні права по СК України, тим більше у судовому рішенні і сприяє здійсненню їхніх прав...». Фактично, суд порушив вимоги п. 3 ч. 1 ст. 215 ЦПК України щодо змісту мотивувальної частини судового рішення й не витлумачив доводи та міркування сторони по справі, не надавши їм правову оцінку. А мотивувальна частина наступного рішення суду звелася до посилення на вимоги закону (ч. 1 ст. 55 СК України), у якій законодавець використовує термін «почуття любові», однак тлумачення і прив'язки до підстав позову суд не співвідносить і не наводить [20].

Зрештою, цікавим видається мотив суду розірвати шлюб, в обґрунтування якого неспромога сторін «... створити міцну сім'ю, що призвело до того, що сторони втратили почуття поваги та любові один до одного. Шлюб між ними існує тільки формально...» [21]. Отже, розуміння судом підстав і приводів до розірвання шлюбу зводиться до того, що «втрата любові» та «поваги» утворилась через неспромож створити міцну сім'ю та призвела до існування формального шлюбу. Отож судом застосовується інше оцінне поняття – «міцна сім'я».

Висновки. За таких обставин варто вказати, що засадниче оцінне поняття «любов» хоча й відображається в сімейних правовідносинах у тісному взаємозв'язку із «турботою», «взаємодопомогою», «підтримкою», забезпечення дитини «сімейним вихованням, ... духовним фізичним розвитком...» тощо, однак належного місця в правозастосовній практиці не знаходить, хоча приманне для низки інститутів сімейного права як загальної, так і особливої частини.

З урахуванням викладеного вище можемо констатувати таке:

(а) таке оцінне поняття, як «любов», є соціально-правовою категорією, тісно пов'язане із сімейним правом, оскільки сприяє врегулюванню сімейних правовідносин через надання гнучкості нормам сімейного законодавства. Воно включає в себе низку інших соціально-правових категорій, на яких ґрунтується механізм регулювання сімейних правовідносин, де такими є «взаємодопомога», «підтримка», «турбота» тощо;

(б) сімейно-правова категорія «любів» впливає із сімейних правовідносин, що є приватноправовими, однак забезпечує фундамент для існування її в публічному праві через поширення її на суспільство, державу, чим виявляється через усвідомлену потребу сприяння «добробуту», «турботі», «шклуванню» про інтереси держави;

(в) сімейно-правова оцінна категорія «любів» належить до принципів сімейного права, чим сприяє забезпеченню виконання мети сімейного законодавства щодо врегулювання сімейних правовідносин;

(г) сімейно-правова оцінна категорія «любів» посідає особливе місце у структурі системи сімейного права, тому що притаманна як загальним засадам (частині), так і особливій частині сімейного права, що підкреслює архімету для врегулювання сімейних правовідносин через відповідні інститути;

(д) судова практика не надає чіткого уявлення та взаємозв'язку із цією категорією, що може бути у причинному зв'язку із співвіднесенням її до правозастосовної категорії регулювання сімейних правовідносин із її змістом;

(ж) сімейно-правова оцінна категорія «любів» належить до немайнових благ, чим зводиться в ранг об'єктів сімейних правовідносин і є елементом змісту деяких сімейних прав та обов'язків;

(з) сімейно-правову категорію «любів» потрібно визначати як феномен немайнових сімейних правовідносин, що за своєю суттю є оцінним і покликаний урегулювати завдання сімейного законодавства, утворити гнучкість його норм і принципів, а також забезпечити збереження й розвиток сімейних соціально-правових цінностей.

Список використаної літератури:

1. Алексеев С.С. Собрание починений : в 10т. [+Справоч.том] / С.С. Алексеев. – М. : Статут, 2010. – Т. 6 : Восхождение к праву. – 2010. – 558 с.
2. Астрахан Е.И. Оценочные понятия в советском законодательстве о труде и социальном обеспечении / Е.И. Астрахан // Ученые записки. Ученые записки ВНИИСЗ. – М. : Изд-во ВНИИСЗ, 1974. – Вып. 30. – С. 37–56.
3. Ветютнев Ю.Ю. Аксиология правовой формы : [монография] / Ю.Ю. Ветютнев. – М. : Юрлитинформ, 2013. – 200 с.
4. Горобец К.В. Аксиосфера права: философский и юридический дискурс : [монография] / К.В. Горобец. – Одесса : Феникс, 2013. – 218 с.
5. Ивакин А.А. Диалектическая философия : [монография] / А.А. Ивакин. – 2-е изд., перераб. и доп. – Одесса : Феникс ; Университетская книга ; М. : ТрансЛит, 2007. – 440 с.
6. Сімейне право : [навчальний посібник для студентів юрид. вузів та факультетів] / [С.П. Індиченко, В.С. Гопанчук, О.В. Дзера, Л.А. Савченко]. – К. : Вентурі., 1997. – 272 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:<http://pravouch.com/page/spravo/ist/ist-24--idz-ax301--nf-4.html>.
7. Іншин М.І. Оціночні поняття у трудовому праві: сучасний стан та шляхи удосконалення / М.І. Іншин // Форум права. – 2014. – № 4. – С. 162–166. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:http://www.google.com.ua/url?url=http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/FP_index.htm_2014_4_30.pdf&trct=j&q=&esrc=s&sa=U&ved=0CBkQJfABahUKEwjk6PLu6u7GAhWmvXIKHZbMB20&usq=AFQjCNGy2UE69SAQN_blisA_gqbZsfB_Q.
8. Марченко М.Н. Теория государства и права : [ученик для бакалавров] / М.Н. Марченко, Е.М. Дерябина. – М. : Проспект, 2013. – 432 с.

9. Макаренко А.С. Суддівський розсуд при призначенні покарання в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / А.С. Макаренко ; кер. роботи В.О. Туликов ; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2012. – 20 с.

10. Нерсисянц В.С. Право – математика свободи. Опыт прошлого и перспективы. / В.С. Нерсисянц. – М. : Юристъ, 1996. – 160 с.

11. Опалев Р.О. Материально-правовой интерес как условие возникновения права на предъявление иска в суд / Р.О. Опалев // Тенденции развития гражданского процессуального права России : сб. науч. статей. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2008. – С. 628–646.

12. Опалев Р.О. Оценочные понятия в арбитражном и гражданском процессуальном праве / Р.О. Опалев – М. : Волтерс Клувер, 2008. – 248 с.

13. Кашанина Т.В. Оценочные понятия в советском праве / Т.В. Кашанина // Правоведение. – 1976. – № 1. – С. 25–31. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : URL:<http://www.law.edu.ru/article/article.asp?articleID=188031>.

14. Рішення Ковельського міськрайонного суду Волинської області від 02 січня 2015 р. в цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу : Справа № 159/7422/14-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42201793>.

15. Рішення Горохівського районного суду в м. Горохів Волинської області від 02 січня 2015 р. в цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу : Справа № 155/2487/14-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/4221259>.

16. Рішення Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 02 січня 2015 р. у цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу : Справа № 346/6498/14-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42242615>.

17. Рішення Кельменецького районного суду Чернівецької області від 02 січня 2015 р. в цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу : Справа № 717/2013/14-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42203500>.

18. Рішення Надвірнянського районного суду Івано-Франківської області від 02 січня 2015 р. в цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу : Справа № 348/3000/14-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42203413>.

19. Рішення Васильківського міськрайонного суду Київської області від 02.01.2015 р. в цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу : Справа № 362/507/15-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42525367>.

20. Рішення Шевченківського районного суду м. Чернівці від 19 грудня 2014 р. в цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу : Справа № 727/9627/14-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/45162335>.

21. Рішення Калуського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 02 січня 2015 р. в цивільній справі за позовом ОСОБА_1 до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу : Справа №345/5363/14-ц // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/45162335>.

вих рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42203397>.

22. Сімейний кодекс України : [науково-практичний коментар] / за заг. ред. С.Я. Фурси. – К. : Видавець Фурса С.Я. ; КНТ, 2008. – С. 21.

23. Сімейне право України : [підручник] / за ред. Ю.С. Червоного. – К. : Істина, 2004. – 400 с.

24. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : [монографія] / Р.О. Стефанчук ; відп. ред. Я.М. Шевченко. – К. : КНТ, 2007. – 626 с.

25. Таманага Б. Верховенство права: історія, політика, теорія / Б. Таманага ; перекл. з англ. А. Іщенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 208 с.

26. Фетисов О.Е. Оценочные понятия в праве : проблемы теории и практики : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства; история учений о праве и государстве» / О.Е. Фетисов ; науч. рук. А.В. Малько. – Тамбов : 2009. – 23 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : URL: <http://law.edu.ru/book/book.asp?bookID=1341490>.

27. Фромм Э. Иметь или быть / Э. Фромм ; пер. с англ. М. Хорьков. – М. : АСТ, 2000. – [Электронный ресурс] – Режим доступа : URL: http://lib.ru/PSIHO/FROMM/haveorbe.txt_with-big-pictures.html#toc0003.

28. Цивільне право України : [підручник] : у 2 т. / [В.І. Борисова, Л.М. Баранова, І.В. Жилінкова та ін.] ; за заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – Т. 1. – 2004. – 656 с.

29. Цивільне право України. Загальна частина : [підручник] / за ред. проф. Ю.Л. Бошицького та проф. Р.Б. Шишки (кер. авт. кол.). – К. : Видавництво Ліра – К, 2014. – 760 с.

30. Цитата с романа М.А. Булгакова «Мастер и Маргарита» : Материал из Викицитатника [Электронный ресурс]. – Режим доступа : URL: https://ru.wikiquote.org/wiki/Мастер_и_Маргарита.

31. Черноус С.М. Оціночні поняття у трудовому праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / С.М. Черноус ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2008. – 20 с.